

RAQAMLI TEXNOLOGIK JARAYONIDA O'QUVCHILARNI KASBIY FAOLIYATGA TAYYORLASH

Eshmuxammedova Gulsunoy Xurram qizi

Angor tumanidagi 29-maktab o'qtuvchisi

Annotatsiya. Maqolada Bugungi globallashuv va raqamli texnologiyalar asrida o'quvchilarni kasbiy faoliyatga tayyorlash jarayonida barcha sohalarida yuqori malakali kadrlar tayyorlash dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi. Innovatsion iqtisodiyotning shakllanishi o'quvchilarni nafaqat nazariy bilimlarga, balki real muammolarni hal qilishga yo'naltirilgan amaliy kompetensiyalarga ega bo'lishini talab qiladi. Shu nuqtai-nazardan, ularni kasbiy faoliyatga tayyorlash zamonaviy ta'lim jarayonida muhim o'rin tutadi. O'quvchilarni kasbiy faoliyatga tayyorlash jarayonida ularning bilimlari va ko'nikmalari strategik ahamiyatga ega bo'lib, hozirgi davrda mehnat bozorida zamonaviy kasb va texnologik ko'nikmalarga ega kadrlar talabi oshib bormoqda. Yevropa Ittifoqi mamlakatlarining "Erasmus+" ta'lim va kadrlarni tayyorlash sohasidagi dasturlarida, YUNESKO tomonidan 2030 yilgacha belgilangan xalqaro ta'lim konsepsiyasida (Education 2030: Incheon Deklaration and Framework for Action for the Sustainable Development) butun dunyo mamlakatlarida yuqori malakali kadrlarni tayyorlash, "Butun hayot davomida sifatli ta'lim olishga imkoniyat yaratish" dolzarb vazifa sifatida belgilangan.

Kalit so'lar. Texnika, texnologiyalar, raqamli, bilimlar, zamonaviy, oquvchilar, zamonaviy, iqtisodiyot, tabiiy, transformatsiya, vakolatlarga.

KIRISH. Hozirgi paytda texnika va texnologiyalar kun sayn shiddat bilan yangilanib borayotgan davrda jamiyatni dunyoqarashi va zamonga moslashuvini tubdan o'zgartirishi tabiiy holat bo'lib bormoqda. Bu holatda ta'lim olish holatlarini yangilanishiga sabab bo'ladi. Bugungi kunda raqamli texnologik bilimlar masofaviy ta'limlarning yo'lga qo'yilishi bunga bir misol sifatida ko'rishimiz mumkin. Raqamli texnologiyalar va bilimlar integratsiyasi asosida oquvchilarning kasbiy tayyorgarlik darajasini baholash uchun zamonaviy rivojlanishga moslashish bosqichida, mintaqaga ham, global dunyoga ham xos bo'lgan ob'ektiv sabablar tufayli yuzaga kelgan.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA. Respublikamizda o'quvchilarni ongli ravishda kasb tanlashga yo'naltirish, ularning kasbiy faoliyatga tayyorgarlik darajasini oshirish, kasbiy ta'lim jarayonini samarali tashkil etish hamda shaxsiy va kasbiy kompetensiyalarini shakllantirish va rivojlantirish masalalari ustuvor hamda dolzarb yo'nalishlaridan biri sifatida keng ko'lamda o'rganildi. Ushbu muammo doirasida milliy ilmiy maktab vakillari, jumladan, R.X. Djurayev, Sh.E. Qurbonov, A.R. Xodjabayev, S.Yu. Ashurova

, Z.K.Ismailova, N.A.Muslimov, Mirzaaxmatov, J.O'sarov, R.G.Isyano, Q.T.Olimov, O.X.To'raqulov, J.A.Hamidov, D.O.Himmataliyev, O.A.Qo'ysinov ishlarida yoritib berilgan.

NATIJALAR Raqamli texnologiyalar va bilimlar integratsiyasi asosida o'quvchilarni kasbiy faoliyatga tayyorlash jarayonida nazariya va amaliyot uyg'unligini ta'minlashga qaratilgan ilmiy-metodik tavsiyalarni o'zida mujassam etgan "Nomoishli tajribalar texnologiyasi" nomli o'quv qo'llanma yaratildi. Mazkur qo'llanma o'quvchilarni kasbiy faoliyatga tayyorlash bilan bir qatorda ularning kasbiy, umumta'limiy hamda shaxsiy kompetensiyalarini rivojlantirishga xizmat qiladi; Raqamli texnologiyalar va bilimlar integratsiyasi asosida o'quvchilarni kasbiy faoliyatga tayyorlash va zarur kompetensiyalarni shakllantirishga yo'naltirilgan o'quv qo'llanma ishlab chiqilib, amaliyotga joriy etildi. Mazkur o'quv qo'llanma kasbiy-texnologik, loyihaviy, tahliliy hamda tanqidiy fikrlash, ekologik kompetensiyalarni shakllantirish bilan birga, axborot-kommunikatsion savodxonlik, ijodkorlik, tashabbuskorlik, jamoada ishlash va kommunikativlik kabi umum ta'limiy hamda shaxsiy kompetensiyalarni rivojlantirishga xizmat qiladi;

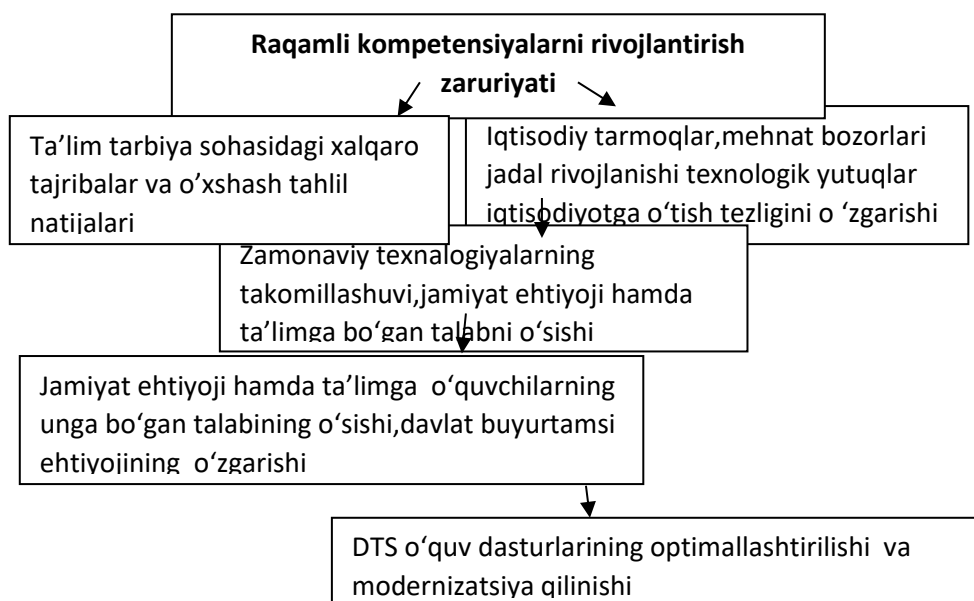
MUHOKAMA Kompetensiyaviy yondashuv asosida O'quvchilarni kasbiy faoliyatga tayyorlash muammosini o'rganishda AQSH va Yevropa mamlakatlari olimlari tomonidan olib borilgan tadqiqotlar alohida ilmiy ahamiyat kasb etadi. Kasbga tayyorlash faoliyatiga tayyorgarlikni takomillashtirish, ta'lim jarayonining samaradorligini oshirish hamda optimallashtirish masalalari, shuningdek "kasbiy kompetentlik" tushunchasining mazmuni, tuzilmasi va asosiy komponentlarini aniqlash bilan bog'liq ilmiy muammolar xorijiy tadqiqotchilar tomonidan keng o'rganilmoqda. Shu bilan birga, shaxsda kompetentlik sifatlarini shakllantirish va rivojlantirish mexanizmlari, mazkur jarayonning bosqichlari hamda samarali metodlarini belgilash, shuningdek tadqiqot muammosiga doir ilmiy adabiyotlar hamda mavjud amaliy tajribalarni tahlil qilish natijalari shuni ko'rsatadiki, rivojlangan xorijiy davlatlar va respublikamizning maktab va litseylarida kasbiy faoliyatga tayyorlash borasida muayyan ilmiy-amaliy tajriba shakllangan. Shu bilan birga, raqamli texnologiyalar va pedagogik bilimlarning o'zaro integratsiyasi asosida o'quvchilarni kasbiy faoliyatga tayyorlash masalasi alohida ilmiy muammo sifatida yetarli darajada chuqur tadqiq etilmagan. Mazkur holat ushbu yo'nalishda tizimli ilmiy izlanishlarni davom ettirish zarurligini ko'rsatadi hamda tanlangan tadqiqot mavzusining dolzarbligini belgilaydi

Har bir tarixiy bosqichda ta'lim tizimining shakllanishi va rivojlanishi jamiyat taraqqiyotining umumiy yo'nalishlari bilan chambarchas bog'liq holda kechib kelgan. Jamiyatda yuz beradigan siyosiy, ijtimoiy hamda iqtisodiy o'zgarishlar ta'lim sohasining mazmuni va tashkil etilishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Natijada ta'lim tizimi doimo yangilanib borishi, uning mazmuni va metodik asoslari zamon talablariga mos ravishda takomillashtirilishi zarur bo'ladi. Ayniqsa, zamonaviy sharoitda ilm-fan, texnika va innovatsion texnologiyalarning

jadal rivojlanishi ta'lim tizimining mazmuni hamda tashkil etilishiga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Mazkur jarayon ta'lim amaliyotiga yangi bilimlar, zamonaviy pedagogik yondashuvlar hamda ilg'or texnologiyalarni keng joriy etishni taqozo etadi. Shu bois ta'lim mazmunini yangilash, o'qitish metodlarini modernizatsiya qilish hamda o'quv jarayoniga raqamli va innovatsion vositalarni integratsiya qilish jamiyat taraqqiyoti talablariga muvofiq holda izchil amalga oshirilmoqda.

Hozirgi davrda ijtimoiy-iqtisodiy jarayonlarning jadallashuvi barcha kasblar ayniqsa muhandislik sohasida faoliyat yurituvchi mutaxassislarga qo'yilayotgan talablarni sezilarli darajada oshirmoqda. Zamonaviy mehnat bozori sharoitida ishlab chiqarish va texnologik jarayonlarga tez moslasha oladigan, yangicha fikrlay oladigan hamda murakkab vaziyatlarda mustaqil qaror qabul qilish qobiliyatiga ega bo'lgan muhandislarga ehtiyoj tobora ortib bormoqda. Shu sababli ish beruvchilar mutaxassisni baholashda faqat uning nazariy bilimlari yoki diplom bilan tasdiqlangan malakasiga emas, balki amaliy tayyorgarligi, kasbiy kompetensiyalari, jamoada samarali hamkorlik qilish qobiliyati, tashabbuskorligi hamda turli kasbiy muammolarni tahlil qilib, ularning optimal yechimini topa olish salohiyatiga ham katta e'tibor qaratmoqdalar. Rivojlangan mamlakatlarning, Kanada, Aqsh, Janubiy Koreya va Rossiya kabi dunyoning etakchi mamlakatlarida ta'lim jarayonida "8-9 sinf o'quvchilarida namoyishli kompetensiyalarni raqamli platformalarga asoslangan holda rivojlantirishdagi didaktik imkoniyatlar ta'lim tizimida yangi texnologiyalardan foydalanish asosida, pedagogik jarayonlarni rivojlantirish, dars-o'qituvchi, o'qituvchi - o'quvchi, o'quvchi - elektron o'quv materiallari, o'quvchi-pedagogik texnologiya, o'quvchi-kompetensiyalar ta'lim vositasi o'quv muhitini shakllantirish

1.1.-rasm. Raqamli kompetensiyalarni rivojlantirish zaruriyati

bo'yicha olib borilgan loyihalarni amaliyotga tadbiq etish, o'quvchilarning fikrlash, mantiqiy, ijodiy tafakkurini rivojlantirish, zamonaviy ta'lim texnologiyalaridan foydalanish, jamiyatimizning kompetent mutaxassislarga bo'lgan ehtiyojni qondirishga qaratilgan tizimli ishlar amalga oshirilganligi uning samarali ekanligini ko'rsatadi. Mazkur nuqtai nazardan kelib chiqib, umumiy o'rta ta'lim maktablarida ta'lim jarayonini modulli-kompetensiyaviy yondashuv asosida tashkil etish muhim pedagogik ahamiyatga ega hisoblanadi.

XULOSA. Hozirgi davrda raqamli texnologiyalar va texnikaviy fanlar pedagogik bilimlarning integratsiyasi asosida o'quvchilarni kasbiy faoliyatga tayyorlash jarayonida ham muhim o'zgarishlar amalga oshirilmoqda. Biroq amaliyot shuni ko'rsatadiki, ko'plab hollarda ta'lim jarayonidagi yangilanishlar asosan nazariy bilimlar hajmining ortishi bilan cheklanib qolmoqda. Natijada maktab o'quvchilarining amaliy ko'nikma va malakalarini shakllantirish uchun ajratiladigan vaqt qisqarib borishi kuzatilmoqda. Bu esa bitiruvchilarni real ishlab chiqarish sharoitida samarali faoliyat olib borishiga ma'lum darajada ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Kerakli adabiyotlar

1. Ashurova S.Y. Yengil sanoat yo'nalishlari bo'yicha kishik mutaxassislar tayyorlashda maxsus fanlarni modulli o'qitishning ilmiy uslubiy asoslari, ("Tikuvshilik ishlab shiqarish" yo'nalishi misolida);, red. fan. nomz.....diss. –T.: O'MKHTTKMO va UQI, 2004 yil, 132 b.
2. Бегимкулов У.Ш. Педагогик таълимда замонавий ахборот технологияларини жорий этишнинг илмий-назарий асослари. Монография. – Тошкент: Фан, 2007. – 160 б
3. Djurayev R.X. Turg'unov S.T. Ta'lim menejmenti. – T.: Voris-Nashriyot, 2006. –256 b.
4. Ғуломов С.С., Алимов Р.Х., Лутфуллаев Х.С. Ахборот тизимлари ва технологиялари. Олий ўқув юртлари талабалари учун дарслик. – Тошкент: Шарқ, 2000. – 592 б.
5. Hamidov J.A. Bo'lajak kasb ta'limi o'qituvchilarini tayyorlashda o'qitishning zamonaviy didaktik vositalarini yaratish va qo'llash texnologiyasi: Diss. ...ped fan. dok. (DSc). -T.: 2017.
6. Ismailova Z.K. Ma'naviy-ahloqiy tarbiyaning tajribali metodik asoslari. Ped. fan. dokt. ... diss. – T.: 2006. – 345 b.
7. Muslimov N.A. Kasb ta'limi o'qituvchisini kasbiy shakllantirishning nazariy-metodik asoslari. Ped. fan. dokt. ... diss. – T.: 2006. – 374 b.

8.. O.N. Sultonova, O.N., “Technologies and Design in Teaching Physics”.
International Scientific and Technical Conference on "Innovative Issues in the Fields of
Engineering and Technological Sciences". - .: September 22, 2020. Pp. 410-412.

9.. O.N. Sultonova, O.N., “Formation of Basic Competences for Students Solving
Problems in Physics”. Page: 107-114, Vol 7 No 11, 2019.